

ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLER ARASI PROBLEM ÇÖZME BECERİ ALGILARI*

Şerife TERZİ **

Özet

Bu araştırmada, ilköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzey, ana-baba tutumu, cinsiyet ve kardeş sayılarına göre kişiler arası problem çözme beceri algıları incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 101 kız, 93 erkek toplam 194 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algıları “Kişiler arası Problem Çözme Becerileri Yüksek Kişilerin Özellikleri Ölçeği” ile, ana-baba tutumları “Ana-Baba Tutum Ölçeği” ile ve kişisel niteliklere ilişkin bilgiler ise “Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği” ile elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde t testi, tek yönlü varyans analizi ve Scheffe - Testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algılarının ana-baba tutumlarına ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık gösterdiğini; cinsiyetlerine ve kardeş sayılarına göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Anahtar sözcükler: Problem, problem çözme, kişiler arası problem çözme.

Abstract

In this study the perceptual interpersonal problem solving skills of 6th grade students were examined in terms of sex, socio-economic status, parental attitudes, and number of siblings. The sample of the study consisted of totaly 194 students as 101 female, and 93 male. The data about perceptual interpersonal problem solving skills were gathered by the #Scale of Characteristics of People Who Are High At Interpersonal Problem Solving Skillsg; the data about parental attitudes were gathered by #Parental Attitudes Scaleg; and the data about personal traits were collected by the #Socio-economic Status Scaleg. In the analysis of the data t-test, one-way analysis of variance, and Scheffe Test were employed. The result of this study indicated that perceptual interpersonal problem solving skills of the students differed in terms of the attitudes of the studentos parents, and socio-economic status of the students; however perceptual interpersonal problem solving skills of the students did not differ in terms of gender and number of siblings.

Key words: Problem, problem solving, interpersonal problem solving.

İnsanoğlu sürekli olarak çevresine uyum sağlama çabası içinde olan bir varlıktır. Bu uyum sağlama çabası doğduğu andan itibaren başlar ve süreklilik arz eder. İnsanlarla sürekli iletişim hâlinde olma zaman zaman bazı kişiler arası problemlerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır. Yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde kabul edilen yüksek lisans tezimin özetidir.
Yazışma adresi: **Öğr. Gör. Şerife Terzi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü 06500
Teknikokullar/Ankara

kişiler arası ilişkilerde karşılaşılan problemlerin çözümlenmesinde de ne gibi yollar izleneceği ve nelere önem verilmesi gerektiği oldukça önemlidir.

Problem, bir kimsenin istenilen bir hedefe ulaşmak amacıyla topladığı mevcut güçlerinin karşısına çıkan engel iken; problem çözme, belli bir amaca erişmek için karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi çabayı gerektiren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Bingham, 1998). Bu bağlamda kişiler arası problem çözme becerisi, insanların sahip oldukları düşünceleri, inançları, değerleri ya da gereksinimleri arasındaki farklılıklardan doğan problemlerini çözümlerle sosyal ve duygusal uyum sağlamalarına denir (Pellegrini ve Urbain, 1986).

Kişiler arası problem çözme süreci, problemlere yeni yollar, yeni çözümler, yeni fikirler üretme sürecidir. Burada önemli olan, bireylerin sorunu görmezlikten gelip kaçmak, şiddete başvurmak, saldırgan davranışlar sergilemek gibi geleneksel yöntemler yerine gelişimlerine katkıda bulunacak barışçıl yollarla problemlerine çözümler bulmalarıdır. Koberg ve Bagnall (1981)'a göre problem çözme becerisine sahip olan kişilerin özellikleri şunlardır:

- a. Yenilikçi ve yeni oluşumlara açıktır.
- b. Tercih ve kararlarını ifade eder.
- c. Sorumluluk duygusuna sahiptir.
- d. Düşüncelerinde esnekler.
- e. Cesaretli ve maceracıdır.
- f. Alternatif fikirler üretir.
- g. Kendine güvenir ve kendine yeterlidir.
- h. İlgi alanları geniştir.
- i. Objektif ve mantıklıdır.
- j. Rahat ve duygusaldır.
- k. Aktif ve enerjiktir.
- l. Yaratıcıdır.
- m. Verimlidir.
- n. Olaylara eleştirel bir bakışla yaklaşır.

Kişiler arası problem çözme becerisi, erken yaşlarda temelleri atılan bir beceridir. Çocuklara kendi problemlerini çözmeleri için fırsatlar verildiğinde, çocukların gözlemleme, karşılaştırma, bilgileri düzenleme, değerlendirme gibi bilişsel yetenekleri geliştiği gibi demokratik tutum ve tavırları da gelişir (Goffin ve Tull, 1993). Kişiler arası problem çözümü, çocukların diğerlerinin bakış açılarını düşünmelerini, sosyal ilişkiler hakkında anlayışlarını geliştirmelerini ve akranları ile olan ilişkilerinde davranışlarının sorumluluklarını üstlerine almalarını teşvik eder. Bununla birlikte Shure ve Spivack (1982), çocukların kişiler arasındaki problemlerini önlemek ve çözmeye yardım etmek için kullanabilecekleri düşünme becerilerini öğrenmelerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Kişiler arası problemlerin çözümünde gerekli olan düşünme becerileri şunlardır:

- a. Alternatif düşünme: Bir kişiler arası problem durumuna çoklu alternatif çözümler üretme yeteneği.
- b. Sonuçsal düşünme: Belli bir çözümün yakın ve uzun süreli sonuçlarını önceden görme ve bu bilgiyi karar verme işleminde kullanma yeteneği.
- c. Araç-amaç düşünme: Belli bir amaca ulaşmak için bir dizi belli bir eylemi özenle hazırlama ya da plânlama ve amaca ulaşmak için bir araç oluşturma yeteneği.

Kendall ve Fischler (1984) yapmış oldukları araştırmalarında kişiler arası problem çözme becerisine sahip olan bireylerin özelliklerini şöyle sıralamışlardır:

- a. Kişiler arası sorunlara duyarlık,
- b. Problemlere alternatif çözümler getirebilme,
- c. Çözümü gerçekleştirmede gerekli olan yöntemleri açık bir şekilde ifade edebilme,
- d. Bireyin toplumsal davranışlarının olası sonuçlarını düşünme,
- e. Diğer kişilerin davranış, duygu ve düşüncelerini değerlendirebilme.

İlk sosyal etkileşimlerin yoğun olarak yaşandığı ilköğretim döneminde çocuklara yapılacak rehberlik, çocukların yaşamlarının daha sonraki dönemlerinde insanlarla kuracakları ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Eğitimin amacı, bireylerin davranışlarında istedik yönde değişiklikler meydana getirmektir. Bu bağlamda, yetenekleri, ilgileri ve ihtiyaçları birbirinden çok farklı olan birçok öğrenciyi bir araya getiren okullarda verilecek eğitim, erken yaşlarda temeli atılabilen kişiler arası iletişimi ve kişiler arası problem çözme becerilerinin geliştirilmesini hedeflemelidir. Bu bağlamda, çocukların karşılaştıkları problemlere çözümler düşünmelerini destekleyen yöntem ve teknikler şunlardır:

Oyun: Çocuğu yetişkin yaşamına hazırlayan son derece önemli bir araç olan oyun, çocukların sosyal becerilerini, sorumluluk duygularını ve kendilerine olan güvenlerini kazanmalarına yardımcı olur. Çocuklara problem için daha uygun stratejiler geliştirmesi için fırsat tanır, kazanmayı ve kaybetmeyi, nazik bir şekilde kabul edebilmeyi, deneyimlerden yararlanabilmeyi öğrenmelerine yardımcı olur (Uluğ, 1997).

Drama: Çocukların yaşadıklarını anlamaları, onlara karmaşık gelen yetişkin dünyasını keşfetmeye çalışmaları, insan ilişkileri açısından denemelerde bulunmaları ve çevrelerine uyum sağlamak için hazırlık yapmaları dramatik oyun ile olmaktadır. Çocuklar çevrelerinde gözledikleri ya da başlarından geçen olayları hayal gücüyle dramatik oyun içinde yeniden yaşayarak problemlere çözüm bulmaktadırlar (Mangır, 1997).

High Scope Yaklaşımı: Çocukların kendi kendilerine plânlayıp yürüttükleri etkinliklerden daha fazla yararlandıkları ilkesine dayanan bu yaklaşım, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi esas alır. Çocukların pasif kalmaları yerine bir şeyler yaparak faaliyetlere katılmalarını sağlayan bu yaklaşım, çocuklara keşiflerde bulunabilecekleri bir öğrenme ortamı sağlamaktadır (Fathi, 1992).

Beyin Fırtınası: Problem çözme sürecinin sorunu çözme aşamasında fikir geliştirmeye ilişkin çağrışımıcılığa dayanan bilişsel bir yaklaşımdır. Çocuklara yönelik olarak yapılan etkinliklerde beyin fırtınasına

yer verilmesi, çocukların düşüncelerini geliştirmelerine ve bakış açılarını genişletmelerine yardımcı olmaktadır (Yüce, 1996).

Hikâye Anlatımı: Çocuk hikâyeleri ve kitaplarındakileri tartışarak, soru sorma ve düşünme süreçleri geliştirilebilir. Hikaye anlatımı, çocukların sorunları çözmelerinde, insan ilişkilerinde sağlıklı iletişim yollarını öğrenmelerinde ve zor durumlara başa çıkabilmelerine yardım etmede kullanılabilir (Dinçer, 1995).

Günümüzde eğitimden beklenen, bireylerin sadece ezbere dayalı bilgilerle donatılmaları değil, kendileri ve diğer insanlar hakkında bilinçli hâle gelmeleri, bağımsız ve güçlü bir kişilik kazanmaları, edindikleri bilgileri kendi yaşamlarına yararlı olacak şekilde uygulayabilmelerinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda, karşılaşılan kişiler arası problemlerin çözümünde kullanılan geleneksel yöntemler (sorunu görmezlikten gelip kaçmak, şiddete başvurmak, saldırgan davranışlar sergilemek gibi) tarafları istedikleri sonuca ulaştıramadığı gibi onların gelişimlerini de engellemektedir. Buna karşılık okullarda verilecek eğitim ile öğrencilerin sorunlarını çözerken yıkıcı ve saldırgan davranışlar yerine olumlu ve uzlaşmacı davranışlar kazanmaları sağlanabilir.

Geleceğin yetişkinleri olan çocuklara karşılaştıkları kişiler arası problemlerle nasıl başedebilecekleri konusunda rehberlik yapılması açısından önemli görülen bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzey, ana-baba tutumu, cinsiyet ve kardeş sayılarına göre kişiler arası problem çözme beceri algılarını incelemektir.

Bu temel amaca uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Kişiler arası problem çözme beceri algısı, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Kişiler arası problem çözme beceri algısı, sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmakta mıdır?
3. Kişiler arası problem çözme beceri algısı, ana-baba tutumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Kişiler arası problem çözme beceri algısı, kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın kapsamına, Oğuz Kaan İlköğretim Okulu, Barmek İlköğretim Okulu ve Beytepe İlköğretim Okulu altıncı sınıflarında okuyan toplam 194 öğrenci alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara ve cinsiyetlerine göre sayısal dağılımı ile sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılımı Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Okullara, Sosyo-Ekonomik Düzeylerine ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

OKUL	Oğuz Kaan		Barmek		Beytepe	
	İlköğretim Okulu		İlköğretim Okulu		İlköğretim Okulu	
CİNSİYET	f	%	f	%	f	%
Kız	36	58.06	33	48.53	32	50.00
Erkek	26	41.94	35	51.47	32	50.00
Toplam	62	100.00	68	100.00	64	100.00
	Kız			Erkek		
CİNSİYET	f	%	f	%	f	%
SED						
Alt	36	35.65	26	27.96		
Orta	33	32.67	35	37.63		
Üst	32	31.68	32	34.41		
Toplam	101	100.00	93	100.00		

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan ölçekler aşağıda tanıtılmıştır.

A. Kişiler Arası Problem Çözme Becerisi Yüksek Kişilerin Özellikleri Ölçeği

Araştırmada, ilköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin kişiler arası problem çözme beceri algılarını ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından semantik differansiyel tekniği ile bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken öncelikle kişiler arası problem çözme becerisi ile ilgili literatür incelenmiştir. Koberg ve Bagnall (1981)'in kişiler arası problem çözme becerisi yüksek olan kişilerin özellikleri temel alınarak 22 maddeden oluşan 7 noktalı bir ölçek taslağı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu ölçek taslağı için uzman görüşleri alınmış ve bu görüşler doğrultusunda yapılan düzenlemelerden sonra yeni bir ölçek taslağı geliştirilmiştir. Düzenlenen bu ölçek taslağı, Emniyetçiler İlköğretim Okulu altıncı sınıfa devam eden 48 öğrenciye uygulanmıştır. Daha sonra kişiler arası problem çözme becerisi yüksek kişilerin özellikleri bakımından maddelerin ne denli ayırt edici oldukları korelasyon tekniği ile incelenmiş ve 4, 12, 19, 20, 21 ve 22 numaralı maddeler tam anlaşılacağı için ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçek 7 dereceli 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte; 1, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13 ve 15 numaralı maddelere +3 ile -3 arasında değişen bir puan; 2, 4, 5, 7, 11, 14 ve 16 numaralı maddelere ise -3 ile +3 arasında bir puan verilmiştir. Buna göre ölçekten alınabilecek en yüksek puan 48'dir.

B. Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği

Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için, Bacanlı (1997) tarafından geliştirilen Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği yeniden düzenlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler hakkında bilgi almak için gerekli olan cinsiyet, ana-babanın öğrenim durumu, mesleği ve ailelerin gelir durumlarına ilişkin 13 madde oluşturulmuştur. İlgili maddeler seçenekler hâlinde sunulmuş ve öğrenciler tarafından işaretlenmesi istenmiştir.

C. Ana-Baba Tutum Ölçeği

Öğrencilerin ana-baba tutumlarını belirlemek için Polat (1986) tarafından geliştirilen “Ana-Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte 13’ü demokratik, 13’ü otoriter ifadelerden oluşan toplam 26 madde bulunmaktadır. Ana-baba tutum ölçeğinin kapsam geçerliği için alanda uzmanlaşmış kişilerin fikirleri alınmıştır. Ölçeğin testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayıları anneler için .83, babalar için .88 olarak saptanmıştır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği anne ve/veya babanın otorite olarak algılandığını, düşük olması ise demokratik olarak algılandığını göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin istatistiksel analizi için SPSS (Statistical Package For Social Science) paket programı kullanılmıştır.

Farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısı puanları ortalamalarının karşılaştırılması ile öğrencilerin kardeş sayılarına göre kişiler arası problem çözme beceri algısı puanları ortalamalarının karşılaştırılması için “Tek Yönlü Varyans Analizi” tekniği uygulanmıştır. Varyans analizleri sonucunda elde edilen F değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda bu etkinin hangi ortalamalar arasındaki farklardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla varyans analizi sonucunda yapılan “Scheffe Testi” kullanılmıştır.

Cinsiyet ve demokratik-otorite ana-baba tutumlarına göre öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algıları arasındaki farklılık için “Testi” uygulanmıştır. Ortalamalar arasındaki farkların önem dereceleri test edilirken tüm analizlerde hata payı $p < .05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırmadaki alt problemlere cevap vermek amacıyla toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular şöyledir:

1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algıları

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre kişiler arası problem çözme beceri algıları arasında bir farklılaşma olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan “testi” sonuçları Tablo-2’de verilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısına ilişkin puanlarının ortalamaları arasındaki farklılık .05 seviyesinde anlamlı bulunmamıştır. Buna göre kız ve erkek öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algılarının birbirine yakın düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanları Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	Kız			Erkek			t	Sonuç
Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı	n	x	Ss	n	x	Ss		
							1.80	Önemsiz
	101	19.00	11.16	93	22.09	12.66		p<.05

2. Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Sahip Öğrencilerin Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algıları

Farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin sayısal dağılımları ile kişiler arası problem çözme beceri algısı puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo-3’te verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, kişiler arası problem çözme beceri algısı puanlarına ilişkin en yüksek ortalamanın üst sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere ait olduğu, bunu sırayla orta ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin izlediği görülmektedir.

Tablo 3. Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Sahip Öğrencilerin Sayısal Dağılımı İle Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sosyo-Ekonomik Düzey	N	x	Ss
Alt	62	15.2903	10.0350
Orta	68	21.2059	12.5205
Üst	64	24.7656	11.3777

Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre kişiler arası problem çözme beceri algıları arasında bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan #tek yönlü varyans analizig sonuçları Tablo 4’te verilmiştir ve buna göre öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısı puanlarının ortalamaları, sahip oldukları sosyo-ekonomik düzeylerine göre .05 seviyesinde anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F	Sonuç
Gruplar arası	2	2881.103	1440.552	11.094*	Önemli
Gruplar içi	191	24801.376	129.850		p<.05
Toplam	193	27682.479			

Varyans analizi sonucunda anlamlı bulunan farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan “Scheffe-Testi” sonuçları Tablo 5’te verilmiştir. Buna göre orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısı alt sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısından; üst sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısı ise hem orta hem de alt sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişilerarası problem çözme beceri algısından yüksek bulunmuştur.

Tablo 5. Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Sahip Öğrencilerin Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanlarının Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Scheffe-Testi Sonuçları

Sosyo-Ekonomik Düzey	Alt	Orta	Üst	Sonuç
Alt	–	5.9156*	9.4753*	Önemli
Orta		–	3.5597*	p<.05
Üst				

3. Öğrencilerin Ana-Baba Tutumlarına Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algıları

Öğrencilerin anne tutumlarına göre kişiler arası problem çözme beceri algıları arasında bir farklılaşma olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan #t testig sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Tablo-6’da görüldüğü gibi demokratik ve otoriter anne ve baba tutumuna sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısına ilişkin puanlarının ortalamaları arasındaki fark .05 seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Anne ve Baba Tutumlarına Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanlarının Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

Anne Tutumu	Demokratik			Otorite			t	Sonuç
	n	x	Ss	n	x	Ss		
Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı	145	25.17	9.51	49	6.63	6.58	12.65*	Önemli p<.05
Baba Tutumu	n	x	Ss	n	x	Ss		
Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı	140	25.36	9.54	54	7.49	7.21	12.36*	

4. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algıları

Öğrencilerin kardeş sayılarının dağılımı ile kişiler arası problem çözme beceri algısı puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 7’de verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde, kişiler arası problem çözme beceri algısı puanlarına ilişkin en yüksek ortalamanın ailede tek çocuk olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla ailede iki çocuk, üç çocuk, dört çocuk ve daha fazla çocuk olan öğrencilerin izlediği görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Kardeş Sayıları İle Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Kardeş Sayısı	N	x	Ss
Tek Çocuk	17	27.0588	11.1941
İki Çocuk	61	21.7213	11.1133
Üç Çocuk	59	19.3051	12.9618
Dört ve daha fazla çocuk	57	18.4386	11.4752

Öğrencilerin kardeş sayıları ile kişiler arası problem çözme beceri algıları arasında bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan “tek yönlü varyans analizi” sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8’de görüldüğü gibi öğrencilerin kardeş sayılarına göre kişiler arası problem çözme beceri algısı puanlarının ortalamaları arasında .05 seviyesinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Kişiler Arası Problem Çözme Beceri Algısı Puanlarına

İlişkin Varyans Analizi					
Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F	Sonuç
Gruplar arası	3	1148.732	382.911	2.742	Önemsiz
Gruplar içi	190	26533.747	139.651		p<.05
Toplam	193	27682.479			

Tartışma

Araştırma bulguları, kişiler arası problem çözme beceri algısının öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Bir başka deyişle, öğrencilerin kişiler arası problem çözme konusunda kendilerini algılayış ve tanımlayış biçimleri, kız ya da erkek oluşlarına göre herhangi bir farklılık göstermemektedir. Genellikle Türk aile yapısı içinde erkek çocuklara daha fazla sorumluluk, daha fazla bağımsız davranma fırsatı verildiği; kız çocuklarının ana-babalar tarafından daha fazla korunduğu ve daha fazla yetiştirildikleri düşünüldüğünden kız ve erkek öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algılamalarının farklı olacağı beklenmekteydi. Fakat araştırma sonunda her iki grubun kişiler arası problem çözme beceri algıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Yurt içinde yapılan araştırma bulguları da cinsiyete göre öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algıları arasında anlamlı farklılıklar olmadığını göstermektedir. (Basmacı, 1998; Çam, 1996; Taylan, 1990). Diğer taraftan kız ve erkeklerin farklı sosyal ve psikolojik şartlarda yetişmeleri çocukların bilişsel yönden gelişmelerini etkilemektedir. Büyükleri tarafından kontrol altında tutulan ya da çok az fırsat verilen kız çocuklar büyüklerine daha fazla güvenmekte ve problem çözümünde onların yardımını bekleyerek bağımsız davranmamaktadırlar. Bununla birlikte kızlar daha duyarlı, hassas ve duygulu bir yapıya sahipken erkekler daha gerçekçi, kuralları ön plâna alan bir yapıya sahip olabilmektedirler. Nitekim Crombie ve Gold (1989) ile Anthony (1991) yaptıkları araştırmalarda cinsiyet ve problem çözme becerisi arasında anlamlı farklılıklar bulmuşlardır.

Öğrencilerin kişilerarası problem çözme beceri algısı sahip oldukları sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Yurt dışında yapılan bazı araştırma bulguları da sosyo-ekonomik düzeye göre kişiler arası problem çözme beceri algısının farklılaştığını göstermektedir (Kennedy, 1998; Shure ve Spivack, 1982). Sosyo-ekonomik düzey, çocuklar için farklı yaşam şansları yaratmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde, çocukların bedensel, bilişsel ve sosyal olmak üzere farklı boyutlardaki gelişmelerini destekleyecek yeterli koşullar olmadığı için, üst sosyo-ekonomik gruba göre bu yönlerde farklılaşma doğmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailenin eğitim seviyesinin de düşük olduğu söylenebilir. Eğitim seviyesindeki düşüklük, ailenin çocuk yetiştirme tutumundaki farklılığı da beraberinde getirir. Bu durum da ailenin çocuk eğitiminde baskıcı bir tutum sergilemesine yol açabilir. Örneğin, çocuğun bağımsızlık ve araştırma girişimleri engellenebilir; çabaları sonucunda çocuk ya cezalandırılır ya da denetim altına alınmaya çalışılır. Böyle bir ortamda yetişen çocuğun, ileride bağımsızlık yeteneğinden yoksun, kendine güveni olmayan, karşılaştığı herhangi bir problem karşısında yetişkinlere sığınan, bağımlı ve itaatkar bir kişilik yapısı geliştirme

olasılığının yüksek olduğu söylenebilir (Şahin, 1999). Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek aileler ise çocuğa sunulan uyarıcı ve çevre zenginliği ile çocuklara düşünmeyi gerektiren ve yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri materyaller sağlayarak onların gelişimlerini destekleyebilirler. Doğal olarak, bu çocuklar, herhangi bir sorunla karşılaştıklarında değişik fikirler üretebileceklerdir. Buna ek olarak, ailenin eğitim seviyesinin yüksekliği çocuk eğitiminde ailenin demokratik tarzda bir tutum sergilemesine yol açabilir. Böyle bir aile, temel güven duygusunun temelleri atılmış, çevreyi araştırma çabaları engellenmemiş, bağımsızlık girişimleri desteklenmiş, girişken ve kendine güven duyan kişilik özelliklerine sahip bir çocuk yetiştirebilir. Böyle bir çocuğun problem çözmeye daha istekli, farklı çözüm yolları araştıran, problemlerinin çözümünde yetişkinlere sığınmayan, yaratıcı düşünme yeteneğine sahip bir birey olma olasılığı yüksektir (Şahin, 1999).

Öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısı sahip oldukları ana-baba tutumlarına göre farklılık göstermektedir. Buna göre, demokratik ana-baba tutumuna sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısı, otorite ana-baba tutumuna sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algısından yüksek bulunmuştur. Çocuğun davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardım gereksinimini karşılayan ve onun yaşamında en etkili olan kurum ailesidir. Aile içi ilişkilerin dengeli ve düzenli olması, çocuğun gelişimini olumlu yönde etkiler. Demokratik aile ortamında büyüyen çocuklar, sevgi ve güven gereksinimleri yeterince doyurulduğu için, ileride tehdit edici durumlar karşısında kendilerine olan güvenlerini yitirmemektedirler. Bu çocuklar tehdit edici durumun kaynağını belirleyip kabul ettikten sonra, bu durumu ortadan kaldırmak için özgürce kararlar alıp uygulayabilmektedirler (Öztürk, 1992). Ayrıca sevgi gösteren, onlara karşı nazik olan, çocuklarla empatik yollarla iletişim kuran yetişkinlerin varlığıyla çocuk, diğerleriyle olumlu ilişkiler kurmayı öğrenmektedir (Honig, 1994). Buna karşılık, otorite aile ortamında yetişen çocukların, ileride kendini olduğu gibi kabul edememe, sürekli kaygı ve çevreye karşı tedirginlik yaşama, uyumsuz, kararsız ve çabuk pes etme gibi özellikler taşıması olasıdır. Araştırma bulgularına göre çocukların kendini gerçekleştirme, kişisel ve sosyal uyum açısından en uygun aile ortamı olduğu iddia edilen demokratik aile ortamının, kişilerarası etkili problem çözme açısından da en uygun aile ortamı olduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları, kişiler arası problem çözme beceri algısının öğrencilerin kardeş sayılarına göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Konu ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalarda kardeş sayısı değişkenine yer verilmemesi nedeniyle, bu araştırmadan sözkonusu değişkene ilişkin elde edilen bulguyu destekleyici nitelikte ya da bununla çelişen bulgulara rastlanmamıştır. Ancak, çocukların aile ortamında kardeşleri ile paylaşma ve işbirliği duygularını yaşamalarının, onların kişiler arası ilişkilerini geliştirmelerinde önemli rol oynayabileceği düşünülmektedir. Çocuklar toplumun değer yargılarını, kişiler arası ilişkilerini, kendilerine güvenmeyi ve yaşamla ilgili deneyimleri aile içindeki bireylerle olan etkileşimleri sonucu öğrenirler. Bu bağlamda aile içinde kardeşleri ile olumlu ilişkiler kuran, onlara yardım eden, onları dinlemeyi ve onlarla bir şeyler paylaşmayı öğrenen çocukların, günlük yaşamda başkaları ile ilişkilerinde karşılaştıkları problemleri daha etkili çözebilecekleri düşünülmektedir.

Kişiler arası problem çözme çocuğun, yeteneklerine güvenerek yaratıcılığını ortaya koymasına, başkalarının fikirlerine açık olmasına, yaşamın sorunlarına karşı daha meraklı olmasına, çevresindeki sorunların

farkına vararak, sorunları çözecek nitelikte özgün fikirler geliştirmede yetenekli bir birey olmasına, eleştirel düşünmesine ve karar verme yeteneğini geliştirmesine yardım etmektedir. Bu bağlamda, gerek ailede gerekse okulda kişiler arası problem çözme becerisini destekleyici ortamların hazırlanması, hem çocuğun bir birey olarak gelişmesini hızlandıracak hem de yeteneklerinin, öz saygı ve kendine güven duygularının gelişmesini sağlayarak sağlıklı bir yetişkin olmasına yardım edecektir.

Sonuç ve Öneriler

Altıncı sınıf öğrencilerinin kişiler arası problem çözme beceri algılarının incelendiği bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğrencilerin kişiler arası problem çözme becerileri cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.
2. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algıları, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algılarından yüksek bulunmuştur.
3. Demokratik ana-baba tutumuna sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algıları, otorite ana-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algılarından yüksek bulunmuştur.
4. Öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri algıları kardeş sayılarına göre farklılık göstermemektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar çerçevesinde öğrencilerin kişiler arası problem çözme algılarını olumlu yönde etkileyebileceği düşünülen bazı öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Okullarda müfredat programları gözden geçirilerek ilköğretimin başlarından itibaren öğrencilere; “problem çözme”, “iletişim”, “insan ilişkileri” gibi dersler verilmesinin öğrencilere iletişim becerileri ve problem çözmeye barışçı yolları kullanma anlayışını kazandıracakları düşünülmektedir.
2. Okullarda yaşanan problemlerin çözümünde kullanılan geleneksel yöntemler, istenen demokratik bir ortamın sağlanabilmesine yetmemektedir. Bu nedenle, öğrencilerle doğrudan iletişim hâlinde bulunan öğretmenlerin, kişiler arasında ortaya çıkan problemlere nasıl yaklaşacakları konusunda bir hizmet içi eğitim programından geçmeleri, öğrencilerin bu tip problemlerini çözmeye rehberlik etmede oldukça faydalı olacaktır.
3. Öğrencilere karşılaştıkları problem durumlarında sadece bir tek çözüm olmadığı, alternatif çözümler olabileceği fikri kazandırılmalıdır.
4. Öğrenciler için kişiler arası problem çözmeye etkili olan paylaşma, yardımlaşma, diğer insanların yerine kendini koyma, başkaları ile olumlu ilişkiler kurma gibi sosyal becerileri kazandırmak amacıyla çeşitli programlar düzenlenebilir.
5. Bireylerin kendi ayakları üzerine sağlam basabilmeleri, karşılaştıkları sorunlar karşısında çözümsüz kalmamaları ve alternatif çözümler üretebilmeleri demokratik aile ortamında gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle anne babalara, çocuklarının kendilerini özgürce ifade edebilecekleri, sağlıklı iletişim kurmayı destekleyici ve kendi yaşamlarıyla ilgili sorumluluklar alabilmeleri için gerekli olan aile ortamı konusunda bilinçlenmelerine yardımcı olunmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Anthony, M. C. (1991). A Study Of The Relationship Between The Problem Solving Ability And Achivement Of Four And Five Year Old Low Income Black Children. Dissertation Abstracts International. Vol: 52, n: 6, December.
- Bacanlı, H. (1997). Sosyal İlişkilerde Benlik. Kendini Ayarlamının Psikolojisi. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Basmacı, S. K. (1998). Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bingham, A. (1998). Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi. Çev.A.Ferhan Oğuzkan. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Crombie, G. ve Gold, D. (1989). Compliance And Problem Solving Competence In Girls And Boys. Journal Of Genetic Psychology. Vol: 2, n: 3, 281-291.
- Çam, S. (1997). İletişim Becerileri Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına Ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Dinçer, Ç. (1995). Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocuklarına Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Fathi, L. (1992). High Scope Okul Öncesi Eğitimi, Programı ve Uygulamaları. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: YA-PA Yayınları.
- Goffin, S. G. ve Tull, C. Q. (1993). Problem Solving: Encouraging Active Learning. Young Children. Vol: 40, n: 3, 28-32.
- Honig, A. S. (1994). Helping Children Problem Solve. Day Care and Early Education. Vol: 21, n: 2, 33-35.
- Kendall, P.C. ve Fischler, G.L. (1984). Behavioral and Adjustment Correlates of Problem Solving: Validation Analyses of Interpersonal Cognitive Problem Solving Measures. Child Development. Vol: 55, 879-892.
- Kennedy, M. G. (1998). Social Problem Solving And Adjustment In Adolescence The Influence Of Moral Reasoning Level, Scoring Alternatives And Family Climate. Journal of Clinical Child Psychology. Vol: 17, n: 1, 73-83.
- Koberg, D. ve Bagnall, J. (1981). The Universal Traveler. Kaufman, Inc. 95 First Street, California, 94022.
- Mangır, M. (1997). Çocukta Yaratıcılık ve Yaratıcılığın Geliştirilmesi. 8. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: YA-PA Yayınları.
- Öztürk, O. (1992). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Pellegrini, D.S. ve Urbain, E.S. (1986). An Evaluation of Interpersonal Cognitive Problem Solving Training With Children. Child Psychology and Psychiatry. Vol: 26, n: 1, 17-41.
- Suna, P. (1986). Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Shure, M. B. ve Spivack, G. (1982). Interpersonal Problem Solving In Young Children: A Cognitive Approach To Prevention. American Journal of Community Psychology. Vol:10, n: 3, 341-356.
- Şahin, Z. (1999). Çocukların Psiko-Sosyal Temelli Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Taylan, S. (1990). Heppner'in Problem Çözme Envanteri'nin Uyarlanma Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Uluğ, M.O. (1997). Niçin Oyun? İstanbul: Göçebe Yayınları.
- Yüce, S. (1996). Yaratıcılığa Giden Yolda Beyin Fırtınası. Bilim Teknik. Kasım.

Summary

THE INTERPERSONAL PROBLEM-SOLVING SKILLS PERCEPTION OF THE 6th GRADE PUPILS

Şerife TERZİ*

Important in terms of its implications for the guidance to the children with the problems they encounter in their interpersonal relationships, this study aims to examine the interpersonal problem-solving skills perception of the 6th grade pupils in terms of gender, socio-economic status, parental attitudes, and the number of their siblings.

The study conducted is a descriptive study. The data were gathered through “The Characteristics of those who are Highly-Skilled in Solving the Interpersonal Problems Scale”, developed by the present author, to determine the pupils perception of their interpersonal problem-solving skills, “Socio-economic Level Scale”, developed by Bacanlı (1990) to identify the socio-economic levels of the pupils, and “Parental Attitude Scale” developed by Polat (1986) to determine the attitudes of the parents.

The findings of the study include the following: 1) pupils’ perception of their interpersonal problem-solving skills does not indicate any significant difference by gender; 2) pupils of high socio-economic status have a higher perception level of their interpersonal problem-solving skills than those of low and medium socio-economic status; 3) pupils having democratic parents have a higher perception level of their interpersonal problem-solving skills than those having authoritarian parents; 4) pupils’ perception of their interpersonal problem-solving skills does not indicate any significant difference by the number of their siblings.

On examining the findings of the study, it is interesting to note that pupils’ perception of their interpersonal problem-solving skills does not indicate any significant difference by gender in spite of the fact that girls are much guarded by their parents while boys are allowed to operate independently, according to the Turkish family structure. On the other hand, the fact that pupils of low socio-economic status do not have the enough conditions and opportunities for their biological, cognitive and social development is responsible for the difference in terms of socio-economic status.

In conclusion, interpersonal problem-solving skills are of great significance in terms of the pupils’ creativity, self-confidence and self-esteem, broad-mindedness, awareness of the problems in their social setting, and many others. Thus, the school settings and the family environments should be designed according the needs of the pupils so that their personal development as individuals can be enhanced.